

“Verpakt in een mooie zachte vacht wordt een gevaarlijke beleidsrichting ingezet waarbij inhoudelijke argumenten ondergeschikt zijn gemaakt”

Een wolf in schaapskleren

— Han Olff (Hoogleraar Ecologie, Rijksuniversiteit Groningen)

> Met zijn visie Natuurlijk Verder zet het kabinet zijn plannen uiteen voor de aanpak van natuur in Nederland de komende jaren, met het nieuwe natuurnetwerk als belangrijk instrument. De basisredenatie in Natuurlijk Verder is relatief eenvoudig. Natuur zou geen bescherming tegen de samenleving nodig moeten hebben, maar zou daar een onlosmakelijk onderdeel van moeten zijn. Na vervolgens de klassieke liberale stellingname dat de samenleving wordt vormgegeven door mensen en niet door overheden, volgt de logische conclusie dat de overheid zich veel meer zou moeten terugtrekken als natuurbeschermers. Beheer van natuur kan beter worden overgelaten aan initiatieven van burgers, bedrijven en particuliere organisaties met provincies als waakhond. Met de conclusie dat als dit gebeurt, dit dan leidt tot win-win situaties zoals we die graag zien. Meer natuur, we kunnen er ook nog iets aan verdienen (groene groei) en de zeggenschap van de mensen over hun directe leefomgeving neemt

toe, vooral door slimme coalities van burgers en bedrijven. Met als slagroom op de taart dat we meer zouden moeten sturen op condities voor natuurlijke processen dan op specifieke soorten en habitats. Dat kost minder, levert meer natuur op, en ook minder beperkingen op voor economische initiatieven. Prachtig – wie kan daar nu allemaal op tegen zijn? Nou, ik bijvoorbeeld.

We mogen ons dan nu zorgen maken (of verheugen, afhankelijk wie je spreekt) dat de wolf bijna aan onze oostgrens staat en elk moment Nederland binnen kan trekken. Maar volgens mij is ie er al, en wel in schaapskleren in de vorm van deze natuurvisie van het kabinet. Verpakt in een mooie zachte vacht wordt een gevaarlijke beleidsrichting ingezet waarbij inhoudelijke argumenten ondergeschikt zijn gemaakt. De vraag ‘Waar doen we het ook alweer voor?’ komt prominent aan de orde in de visie. Maar niet minder belangrijk is de vraag ‘Hoe werkt het eigenlijk?’. En daar houdt

mijn vakgebied zich mee bezig. De ecologische hoofdstructuur is nu 25 jaar oud, en de ecologische theorie van de eiland biogeografie waarop deze vooral gebaseerd is, nog twee keer zo oud. Simpel gezegd voorspelt deze theorie dat zowel het verbinden en vergroten van natuurgebieden hun biodiversiteit verhoogt. Hieruit volgde de metapopulatie theorie, die stelt dat kleine populaties van organismen in een netwerk kunnen overleven mits ze goed door dispersie met elkaar verbonden zijn. Voor beide theorieën is inmiddels volop bewijs.

Biodiversiteit kan dus alleen behouden worden als deze op voldoende ruimtelijke schaal wordt beheerd in grote, verbonden gebieden. Recent onderzoek in onder andere de Waddenzee laat zien dat belangrijke beperkingen in herstel van robuuste natuur liggen in het feit dat we landschapsschaal waarop natuurbescherming nodig is, nog onderschatten, vooral voor migrerende

foto's Aukje Cortier

“Kabinetsbeleid gericht op het lokaliseren van de besluitvorming over natuur is strijdig met zo’n beetje alle ecologische wetenschappelijke inzichten van de laatste vijftig jaar”

soorten vissen, vogels en zoogdieren. Duurzaam herstel van het voedselweb van de Waddenzee vereist aanvullende integrale bescherming van delen van de Noordzee, onder andere tegen overbevissing. Dit geldt ook op het land, waar huidige natuurgebieden vaak nog te klein zijn voor de robuuste natuur waar het kabinet naar streeft, inclusief landschapsvormende processen. Helaas biedt het landbouwgebied hiervoor te weinig soelaas. Het natuurvriendelijker maken van de hedendaagse natuurvriendelijke landbouw is een goed idee, en aansprekende soorten als de grutto

en de grauwe kiekendief kunnen daarvan profiteren, plus winst in milieukwaliteit en aantrekkelijkheid van het landelijk gebied. Maar voor veel andere soorten en ecosystemen waar Nederland een belangrijke internationale verantwoordelijkheid voor heeft, met hun voorwaardenscheppende natuurlijke processen, biedt de landbouw geen oplossingen.

Blijft over de vraag of biodiversiteit dan niet toch de bevolking van Nederland tot nut kan zijn, of dat natuurbeheer vooral een soort postzegel verzamelen is voor vakidioten. Niet voor niets staat de postzegel model voor een natuurgebied dat eigenlijk te klein is om goed te functioneren. De laatste twintig jaar is er veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen biodiversiteit en het functioneren van ecosystemen, ook in termen van ecosystemendiensten waar wij als mensen iets aan hebben (schoon water, schone lucht, kustbescherming, recreatiemogelijkheden, etc). Ook hierbij

is voldoende oppervlak weer een sleutelwoord. We hebben ons poldermodel te danken aan het inzicht dat het mis gaat als elke burger z’n eigen stukje dijk beheert. Net zozeer zal het mis gaan als we belangrijke ecosystemendiensten verwachten van een postzegelverzameling van allerlei op grond van lokale belangen en inzichten beheerde fragmentjes natuur.

Die wolf mag van mij best naar Nederland komen, maar liever niet deze, verpakt als schaap. Kabinetsbeleid gericht op het lokaliseren van de besluitvorming over natuur (naar de burger, gemeente en provincie, weg van de nationale overheid) is strijdig met zo’n alle ecologische wetenschappelijke inzichten van de laatste vijftig jaar. Het is goed te bedenken waar we het allemaal voor doen. Maar niet minder belangrijk is de vraag is hoe het eigenlijk werkt. <

hanolff@gmail.com